

Бойко Валентина Вячеславівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
старший викладач секції державного управління і права кафедри фінансів та
банківської справи*

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ ЯК ОДИН ІЗ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення фінансової безпеки є одним із основних завдань нашої держави, оскільки ризики в цій сфері стримують реформування економіки та не дають можливості створити умови для необхідного економічного зростання, створюючи перешкоди на шляху удосконалення бюджетної, податкової, страхової й іншої сфер фінансової системи України.

Одним з основних елементів фінансової безпеки держави є бюджетна безпека. Бюджетна безпека, згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої наказом Міністерства економіки України, є станом забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів [1, п.5].

Ефективність використання бюджетних коштів та успішне втілення запланованих бюджетних програм в реальне життя, не в останню чергу залежить від взаємоузгоджених дій суб'єктів, що забезпечують та контролюють його виконання. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки визначає одним із пріоритетів Кабінету Міністрів України досягнення довгострокової макроекономічної стабільності. У середньостроковій перспективі сувора бюджетна дисципліна повинна супроводжуватися також підвищенням ефективності державних видатків та їх стратегічного розподілу. З огляду на це, такі соціально-політичні та економічні процеси, що мають місце в Україні, глобалізація та євроінтеграція вимагають впровадження відповідних змін в організації, змісті, формах і методах впливу на виконання державного бюджету України та вдосконалення правових засобів забезпечення виконання державного бюджету України за видатками [2].

До числа правових засобів забезпечення виконання державного бюджету України за видатками належить контроль за дотриманням бюджетного законодавства, ефективного здійснення якого не в останню чергу є запорукою цільового і раціонального використання бюджетних коштів та дієвим засобом профілактики бюджетних правопорушень.

Бюджетний контроль присутній на всіх стадіях бюджетного процесу і здійснюється органами як загальної так і спеціальної компетенції. Верховна Рада України здійснює парламентський контроль за використанням видатків державного бюджету. Її повноваження в цій сфері визначені п.4 ст.85 Конституції України та п.4 ст.109 БКУ і полягають в здійсненні контролю за виконанням Державного бюджету України, у тому числі шляхом заслуховування звітів про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти головних розпорядників коштів державного бюджету про використання ними бюджетних коштів та результати виконання відповідних бюджетних програм) [3, п.4 ст.109]. Повноваження щодо складання проекту ЗУ «Про Державний бюджет» покладаються на КМУ та Міністерство фінансів [3, ст.32], проте контролюючих функцій ВРУ на цій стадії бюджетного процесу не передбачено. Це, не в останню чергу, зумовлює необхідність внесення змін до даного

закону на стадії його виконання та негативно впливає на здійснення видатків державного бюджету, що має відбуватися безперервно.

Контроль за виконанням державного бюджету України Верховна Рада України здійснює не лише безпосередньо, а і за допомогою Комітету з питань бюджету. Пунктом 4 статті 27 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» передбачено здійснення комітетом попереднього розгляду питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) [4]. Проте, стаття 161 Регламенту Верховної Ради України, що присвячена контролю за виконанням закону про Державний бюджет України, повноваження комітету в цій сфері не закріплює, а лише визначає, що контроль за виконанням Державного бюджету України здійснює Верховна Рада України як безпосередньо, так і через Рахункову палату [5]. На нашу думку, зазначену суперечність необхідно врегулювати, внівши відповідні зміни до Регламенту Верховної Ради України, закріпивши повноваження Комітету з питань бюджету щодо розгляду питань виконання Державного бюджету України у частині, що віднесена до компетенції комітетів.

Парламент здійснює контроль за виконанням державного бюджету і через Рахункову палату, яка, у відповідності до законодавства, є самостійним та незалежним органом контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України, їх використанням та ефективністю управління коштами державного бюджету. Повноваження Рахункової палати полягають в оцінці: 1) продуктивності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення співвідношення між результатами діяльності розпорядника та одержувача бюджетних коштів і використаними для досягнення таких результатів коштами бюджету; 2) результативності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення ступеня відповідності фактичних результатів діяльності розпорядника та одержувача бюджетних коштів запланованим результатам; 3) економності використання бюджетних коштів, що передбачає встановлення стану досягнення розпорядником та одержувачем таких коштів запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів [6, ст.4].

Проте, незважаючи на те, що згідно п.1 ст.3 ЗУ «Про Рахункову палату» діяльність Рахункової палати ґрунтується на принципах законності, незалежності, об'єктивності, безсторонності, гласності та неупередженості [6, п.1.ст.3], її незалежність є сумнівною, адже п.2.ст.1 цього ж закону вона є підзвітною Верховній Раді України, оскільки за підсумками кожного кварталу подає Верховній Раді України висновки про стан виконання закону про Державний бюджет України, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді [6, п.2.ст.1].

Зважаючи на зазначене, реформування в системі контролю за видатками державного бюджету загалом, та в частині повноважень Рахункової палати зокрема, є актуальними та необхідними. Уявляється, що задля більш дієвого функціонування системи бюджетного контролю загалом, і контролю за видатками державного бюджету зокрема, необхідно надати відокремлений правовий статус Рахунковій палаті України. Зміна правового статусу Рахункової палати України дозволить надати їй функцій відповідно до Лімської декларації, що передбачає незалежність вищих органів контролю і працівників контрольних органів, фінансову незалежність вищих контрольних органів, їх відносини з парламентом, урядом і адміністрацією. Окрім того, зазначені дії сприятимуть забезпеченню необхідного рівня фінансової безпеки України та матимуть позитивний вплив на подальше економічне зростання нашої держави

Література

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80/print1475300791000255>
3. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
4. Про комітети Верховної Ради України, Верховна Рада України: Закон від 04.04.1995 № 116/95-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: № <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80/print1466658897281932>
5. Про Регламент Верховної Ради України, Верховна Рада України: Закон, Регламент від 10.02.2010 № 1861-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
6. Про Рахункову палату, Верховна Рада України: Закон від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/576-19>